

'In Zeeland doen we het samen'

Samen bouwen aan duurzaam digitaal informatiebeheer

Fieke Krikhaar ■

Sinds 2014 werken de Zeeuwse overheden en het Zeeuws Archief samen om duurzame digitale archivering te realiseren. Eind 2016 hebben alle overheden de intentie uitgesproken zich aan te sluiten bij het Zeeuws e-Depot. Uiteindelijk loopt elke overheid een eigen pad naar duurzaam digitaal informatiebeheer, maar de samenwerking is binnen Zeeland niet meer weg te denken.

a

Het begon allemaal toen de directeur van het Zeeuws Archief, Hannie Kool-Blokland, eind 2013 contact zocht met de belangrijkste bestuurders in de provincie om digitale archivering op de bestuurlijke agenda te krijgen. Geholpen door de 'roadshow' van toenmalig algemeen rijksarchivaris Martin Berendse, vond ze snel gehoor bij de portefeuillehouders die hun eigen mensen vroegen hen hierover te adviseren. Eind 2014 verscheen het advies *Toekomstbestendig informatiebeheer Zeeuwse overheden*, geschreven door een werkgroep van Zeeuwse ambtenaren en het Zeeuws Archief. Dezelfde groep informatiebeheerders kreeg de opdracht dit advies verder uit te werken tot een aanpak waarmee het digitale informatiebeheer Zeeland-breed zou kunnen worden aangepakt.

Hannie Kool-Blokland, directeur Zeeuws Archief:

'Op het moment dat het Nationaal Archief ging bouwen aan de e-Depotvoorziening, vond het Zeeuws Archief het tijd om bestuurders te benaderen. Want toen konden wij hen een oplossing in het vooruitzicht stellen voor de digitale archivering. En gelukkig zagen zij de urgentie hier al snel van in. Vanaf het begin hebben we samen opgetrokken.'

De Zeeuwse partners

Het proces voltrekt zich langs twee sporen. Enerzijds het ontwikkelen en implementeren van een e-Depotvoorziening en anderzijds het op orde krijgen van de digitale informatiehuishouding bij de overheden. Daar zijn veel organisaties en mensen bij betrokken.

Partners zijn de provincie Zeeland, het waterschap Scheldestromen, dertien gemeenten, het Zeeuws Archief en een paar grote gemeenschappelijke regelingen (RUD, GGD, Veiligheidsregio

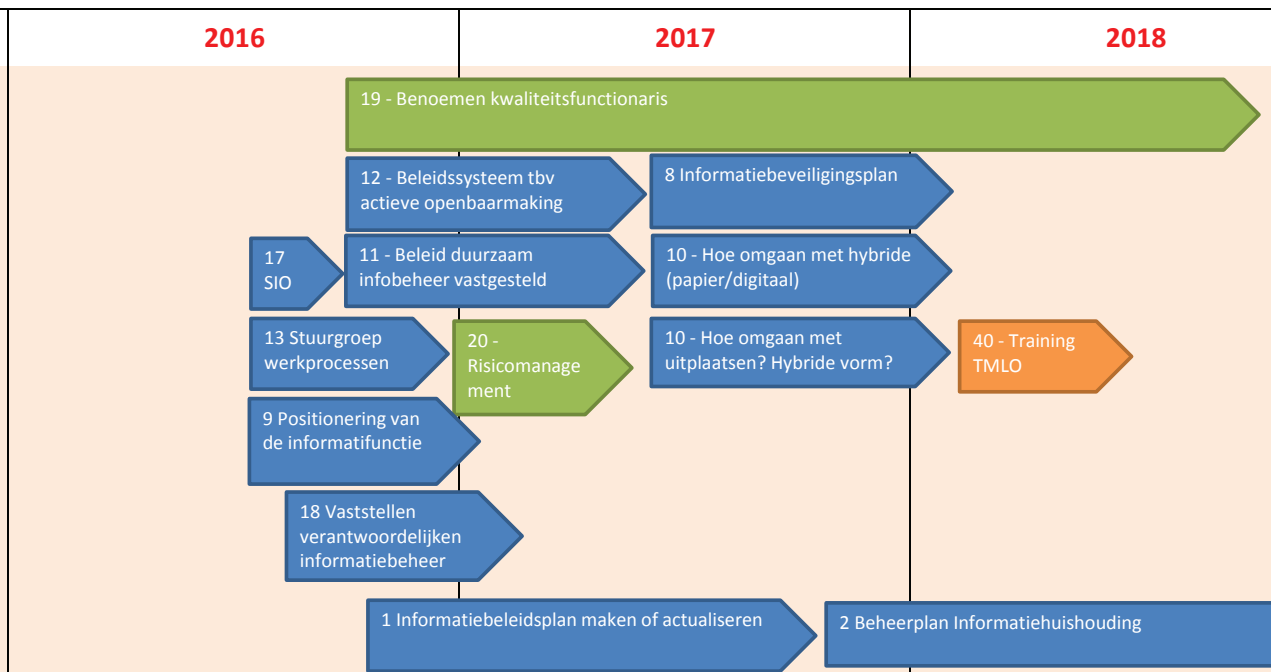
Rob van der Zwaag, voorzitter VZG, presenteert Zeeuwse samenwerking tijdens de eerste Dag van de Digitale Duurzaamheid, 14 mei 2016, Utrecht.

Foto: Reidunn Fotografie.

Zeeland, Orionis, Zeeland Seaports, Sabewa). Vanaf het begin heeft de Vereniging Zeeuwse gemeenten (VZG) de rol van opdrachtgever op zich genomen, met de Kring van secretarissen als adviseur. In het hart van het proces fungeert de werkgroep van informatiebeheerders (zowel DIV, ICT als archivariissen). Een stuurgroep met vertegenwoordigers van alle 'typen' overheden en het Zeeuws Archief bewaakt de voortgang en adviseert over vervolgstappen.

In 2016 is hier het netwerk van leidinggevendende informatiebeheer aan toegevoegd. In feite fungeren zij als 'scharnier' tussen werkvloer en bestuur en trekken zij het proces om de digitale informatiehuishouding binnen hun eigen organisaties ook werkelijk op orde te krijgen. Het hele proces wordt vanaf het begin voorgezeten en gecoördineerd door het Zeeuws Archief, dat daar tijdelijk extra menskracht voor heeft aangetrokken.

RICHTEN

Detail van het pijlschema van de handreiking. Elke pijl klikt door naar informatie over het onderwerp.

Rob van der Zwaag, voorzitter VZG en burgemeester van Veere:

‘Als overheden kunnen wij ons geen digitaal geheugenverlies permitteren. Wij moeten ons handelen altijd kunnen verantwoorden naar onze burgers toe. Iedere overheidsorganisatie start op een ander punt, maar in Zeeland maken we de reis naar het doel gezamenlijk!’

Kennis delen en instrumenten ontwikkelen

De partners hebben in 2015 gewerkt aan kennisontwikkeling en -deling. Dat gebeurde door ervaringen uit te wisselen in werkgroep- en informatiebijeenkomsten en in praktische workshops over bijvoorbeeld werken met TMLO, vervanging et cetera.

In de werkgroep probeerde men grip te krijgen op het onderwerp en zijn er in eigen beheer een paar instrumenten ontwikkeld. Om te beginnen een bondig ‘fit-gap’ analyse-instrument. Dat is door elke overheid toegepast en daaruit bleek onomstotelijk dat niemand de informatiehuishouding op orde had. Maar wat doe je met die wetenschap? Hoe pak je het dan aan en waar begin je mee? Daarvoor heeft de werkgroep zelf een praktische handreiking ontwikkeld gebaseerd op de Baseline, het stappenplan van Archief 2020, het 9-vlakmodel van Rik Maes en hun gezond verstand. Het resultaat is een plaat met een pijlschema in de tijd. De pijlen vertegenwoordigen de belangrijkste onderwerpen die men aan moet pakken richting een gezonde informatiehuishouding. Elke pijl klikt door naar een map documenten en ‘best practices’ voor dat specifieke onderwerp. Verschillende overheden hebben hiermee zelf een plan van aanpak gemaakt. Daarnaast blijkt het pijlschema als plaat een geschikt communicatiemiddel met management en bestuurders. Het wordt in één oogopslag duidelijk wat er moet gebeuren en hoeveel tijd dat gaat kosten.

Karin Heirman, adviseur informatiemanagement Terneuzen en voorzitter werkgroep:

‘De handreiking moest echt een *praktisch* hulpmiddel zijn. En dat is gelukt want de handreiking wordt gebruikt. We houden als werkgroep wel de vinger aan de pols bij onze collega’s. Zijn ze echt stappen aan het zetten en waar kunnen wij bij helpen?’

In 2016 verschoof de aandacht meer naar de activiteiten binnen de overheden zelf. Bijvoorbeeld met een workshop over ‘werken met de handreiking’ en met de start van de Flying Information Doctors. Hiermee ‘ramen’ we de intercollegiale samenwerking binnen Zeeland, een soort ‘eerste hulp bij informatievragen’. Zes werkgroepleden hebben zich bekendgemaakt als ‘doctor’. Een greep uit hun acties: ze hebben een collega geholpen rond digitaal archiveren bij zaakgericht werken, een ander bij het opzetten van een plan van aanpak informatiebeheer op orde. Binnen de werkgroep is een sessie gehouden over een organisatievraag bij de implementatie van een nieuwe applicatie: hoe krijg je medewerkers binnen je organisatie zover dat ze hun bestanden opschonen en genoeg nemen met veel minder schijfruimte?

E-Depot: pilots en monitor

Tegelijk met genoemd traject implementeerde het Zeeuws Archief het e-Depot binnen de eigen organisatie. In 2016 heeft men een pilot gedaan met een set bestanden van de provincie Zeeland en inmiddels lopen er meerdere pilots met diverse gemeenten.

Jasper van Bochove, hoofd I&A van de provincie Zeeland:

‘Met deze pilot is digitaal archiveren op de agenda gezet binnen de provincie. Het werd ‘pakbaar’ wat er allemaal moet gebeuren en dat we echt aan de slag moeten om onze digitale informatie toegankelijk te houden.’

Op bestuurlijk niveau leefde vanaf het begin de behoefte om te weten welke e-Depotvoorzieningen er zijn en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Om die vraag te beantwoorden is een verkenning georganiseerd. Met financiële steun van Archief 2020 konden we dit professioneel laten onderzoeken door het bureau eSpecialisten. De verkenning bestond uit een uitgebreide vragenlijst en een demonstratie van de functionaliteit aan de leden van de werkgroep. Resultaat was het rapport *e-Depot monitor* (april 2016), waarin negen aanbieders aan bod kwamen. De onderzoekers constateerden dat alle e-Depots nog in ontwikkeling waren maar dat een aantal als ‘volwaardig’ kon

>>

Werken met TML0, workshop van de Zeeuwse werkgroep, 6 oktober 2016. Foto: Zeeuws Archief.

>> worden bestempeld. Onder hen het e-Depot van het Zeeuws Archief.

Eén e-Depot voor heel Zeeland?

Mede op basis van *e-Depot monitor* heeft de stuurgroep het advies gegeven aan de Kring en de VZG om met alle Zeeuwse overheden aan te sluiten bij het e-Depot van het Zeeuws Archief, het Zeeuws e-Depot. Dat advies heeft de VZG overgenomen. Argumenten waren niet alleen dat het een kwalitatief goede voorziening is, maar ook dat het Zeeuws Archief een publieke partij is, dat een faillissement uitgesloten is en dat overheden elkaar kunnen helpen door voor eenzelfde oplossing te kiezen.

Begin 2017 hebben alle Zeeuwse overheden ingestemd met het advies van de VZG en de intentie uitgesproken aan te sluiten op het Zeeuws e-Depot. Maar eerst wil men meer informatie hebben over de voorziening, de acties die nodig zijn om aan te sluiten en over de kosten.

Het netwerk van leidinggevend informatievoorziening heeft het Zeeuws Archief gevraagd om onderzoek te doen naar de staat van de digitale informatie bij alle Zeeuwse overheden. Op 28 maart 2017 zijn de eerste resultaten van dat onderzoek gepresenteerd, het complete rapport volgt later dit voorjaar. Interessant resultaat is dat er 272 systemen in gebruik zijn waar informatie in zit die onder de werking van de Archiefwet valt. Slechts 51 van die systemen worden door meer dan één organisatie gebruikt. Op basis van het onderzoek heeft het Zeeuws Archief voorgesteld de te bewaren informatie aan te sluiten via een beperkt aantal systemen, zodat het werkbaar en kosteneffectief kan blijven. Het overleg over het aansluittraject en de consequenties daarvan lopen nu binnen Zeeland. Tegelijk worden er voorbereidingen getroffen binnen het netwerk en de werkgroep.

Marc Marin, afdelingshoofd gemeente Hulst:

‘Het netwerk van leidinggevend informatiebeheer is volgens mij een belangrijk instrument om tot goed digitaal duurzaam informatiebeheer te komen in Zeeland. Wij moeten de werkgroep richting geven en ook elkaar als hoofden helpen bij deze nieuwe uitdagingen.’

Zeeuwse succesfactoren

We werken samen **vanaf de werkvloer naar boven**, ideeën komen vooral daar vandaan. Tegelijk is iedere ‘laag’, tot en met bestuurders, aangehaakt bij het proces via een eigen (bestaand) overleg. En ‘verticaal’ bekeken weet men elkaar binnen de eigen organisatie ook weer te vinden.

Daar heeft **actieve communicatie** zeer aan bijgedragen. Voor elke ‘laag’ betrokkenen zijn er een of meer communicatiemiddelen ingezet, zoals de website, nieuwsbrieven, informatiebijeenkomsten met alle informatiebeheerders, maar ook een-op-eengesprekken met bestuurders, een duidelijke brochure, presentaties bij overheden en op landelijke bijeenkomsten.

De enorme inzet van **actieve medewerkers** van een groot aantal partners is opvallend. In drie jaar zijn er wel verschuivingen te zien want niet iedereen houdt dit jarenlang vol, maar doordat we met zoveel zijn houden we het tempo er nog steeds in. De stuwende houding van de stuurgroep is daarbij ook een belangrijke factor. Zij worden gedreven door de overtuiging dat we dit vraagstuk samen veel effectiever en efficiënter kunnen aanpakken dan ieder voor zich.

Het Zeeuws Archief heeft uiteraard veel belang bij dit proces. Om die reden heeft men **fors geïnvesteerd in de samenwerking**. De directeur en het hoofd informatie en kennis zijn zeer actief betrokken als voorzitter, gesprekspartner en met het geven van presentaties en demonstraties. Daarnaast is extern een coördinator aangetrokken voor 2 à 3 dagen per week, wat essentieel bleek voor de voortgang en het tempo van het proces.

Door deze jarenlange samenwerking hebben we **elkaar goed leren kennen**. Beelden zijn bijgesteld, we kennen elkaars taal nu en begrijpen elkaar steeds beter. We weten bij wie we terecht kunnen met een bepaalde vraag en we zoeken elkaar dan ook steeds makkelijker op om iets te bespreken of om hulp te vragen. Er ligt inmiddels een stevige basis van kennis en vertrouwen voor nog vele jaren succesvolle samenwerking. Nu gaat het over digitale archivering, maar straks wellicht over andere onderwerpen die ons allemaal bezighouden, zoals de Omgevingswet, informatiebeveiliging en de Wet open overheid. ■

Voor meer informatie:

www.zeeuwsarchief.nl/archiefbeheer/e-depot

Fieke Krikhaar ■ programmacoördinator e-Depot Zeeuws Archief.